

Marvikarnas naturreservat, delområde Krampan

Uppgifter om reservatet

Län	Södermanland
Kommuner	Gnesta och Strängnäs
Registerområde	Gåsinge-Dillnäs och Åkers församlingar
Fastigheter	Krampan 1:1, Gnesta kommun och Åker 7:8, Strängnäs kommun
Lägesbeskrivning	Reservatet är beläget väster om sjöarna Övre Marviken och Mellan-Marviken ca 3 km norr om Laxne och ca 8 km sydost om Åkers Styckebruk.
Kartblad	Topografiska kartbladet 10 H Strängnäs SO, ekonomiska kartbladen 10725 och 10735.
Gräns	Innerkanten av den grova punktstreckade linje som anges på kartan tillhörande ärendet.
Areal	154 ha, därav landareal 124 ha.
Markägare	Staten genom Statens naturvårdsverk
Naturvårdsförvaltare	Skogsvårdsstyrelsen

Bertil Höije
Tel 0155-26 40 61

Beskrivning av reservatet

Reservatet ligger på västra sidan av sjöarna Övre Marviken och Mellan-Marviken. Marvikensjöarna och de båda sjöarna Sillen och Klämningen är belägna i den sprickdals- och förkastningszon som kan följas från Östersjön till Mälaren. Sprickdalskaraktären är bäst utbildad vid Marvikensjöarna, där dalgången på vissa ställen är mindre än 100 meter bred och dalsidorna har en höjd av 50-60 meter över vattenytan. Enligt vissa äldre teorier utgör Marvikendalen en del av den fåra som Dalälven hade innan istiden.

Berggrunden längs dalgången består huvudsakligen av gnejsgranit som delvis är starkt uppsprucken och frostvittrad. Resultatet av vittrings- och frostsprängningsprocesserna kan man finna i form av nedrasade block utmed sidorna av Falkberget och Klövberget. Utanför Klövberget finner man också sjökedjans största djup, ca 25 meter.

Längs dalgången sträcker sig också en av länets större åsar - Strängnäsåsen. Denna är en av de mer variationsrika i länet. Inom reservatet framträder åsen tydligt inom den del som är belägen mellan Mellan-Marviken och Övre Marviken. Avlagringarna är här avsatta som ett stråk av oregelbundna ryggar och kullar av grovt stenigt, grusigt material som höjer sig 15-20 meter över sjöarna. Denna form av avlagringar - kames - är sällsynt i länet. I lägre stråk mellan kullarna och väster om åsbildningarna finns finkornigare jordarter av sand och mo och längre bort från åskullarna övergår isälavlagringarna alltmer i lera. Åsbildningarna inom området är förhållandevis orörda och välbevarade. En del gamla grustäcker finns dock inom reservatet.

I områdets västra del finns det s k Kvarnkärret som tidigare varit uppdämt och utnyttjat som vattenmagasin. Från Kvarnkärret slingrar sig en bäck i en djup ravin i de finkorniga sedimenten ned till Övre Marviken. Bäckens tidigare utnyttjats bl a som kraftkälla för Krampanns bruk. Stora delar av området har varit uppodlat. Den största åkermarken Finnängen ligger också i områdets västra del. Åkermarkerna är i dag fortfarande i hävd. Även delar av betesmarken hävdas.

Bertil Höije
Tel 0155-26 40 61

De båda sjöarna Övre och Mellan-Marvikarna som utgör Södermanlands mest framstående exempel på sprickdalssjöar ingår delvis i reservatet och avvattnas mot Mälaren. De är svagt humösa aligotrofa sjöar med sparsam vattenvegetation.

Övre Marvikens djup inom reservatet är högst ca 10 meter. Mellan-Marviken har sitt största djup, 25 meter, utanför Klövberget.

I Marvikarna finns en intressant bottenfauna. Sjöarna är också fiskrika med många olika arter. Enligt uppgift finns här 10-12 fiskarter, bl a den i länet sällsynta nissöga. På grund av bottenfaunan, det stora antalet fiskarter och förekomsten av nissöga har Marvikensjöarna i sjöinventeringen för länet bedömts ha höga limnologiskt-biologiska värden.

Skogen inom reservatet uppvisar stora variationer. Isälvsedimenten närmast sjöarna är bevuxna med enskiktade rena och glesa tallbestånd. Söder om Falkberget finns en björkhage med inslag av tall och enbuskar. Längs bergssidorna utmed Finnängen förekommer även mindre områden med ek.

De branta bergssluttningarna vid Klövberget och Falkbergets östsidor är huvudsakligen bevuxna med gles omväxlande blandskog eller hållmarkstallskog. Norr om Finnängen finns dock på västra sidan av Falkberget betydande bestånd av gammal högvuxen granskog på fuktig mark. Norr om Klövberget i den branta sluttningen ned mot Pörtviken förekommer också högvuxen gammal granskog. Högre upp i sluttningen förekommer ett visst inslag av tall. På flera ställen i sluttningen mot sjön förekommer smärre områden av yngre lövskog.

Floran är enligt de inventeringar som gjorts inte särskilt rik eller särpräglad. Längs den tidigare nämnda bäckravinen ned mot Övre Marviken växer dock stora bestånd av den förhållandevis sällsynta ormbunken strutbräken som med sina kraftiga bladrossetter sätter sin prägel på vegetationen längs bäckravinsens nedre del. På vissa av de betade åskullarna förekommer dessutom en utpräglad torrbacksflora med brudbröd, vårfingerört, rockentrav, backglim och solvända.

Bertil Höije
Tel 0155-26 40 61

Fågelfaunan inom reservatet hyser ett antal mindre vanliga och hänsynskrävande arter.

Från mitten av bronsåldern, ca 1200 f Kr fram till ca 500 e Kr, när havet stod 10-20 meter högre än i våra dagar, utgjorde Marvikendalen en skyddad och ofta utnyttjad båtled mellan Östersjön och Mälaren. Utmed dalgången finns ett stort antal fornlämningar i form av försvarsanläggningar och gravfält. Vid Krampan finns järnåldersgravar bl a på edet mellan Övre Marviken och Mellan-Marviken. I dag ingår sjöarna som en del av den populära kanotleden mellan Mälaren och Vagnhärad. En av ledens mest utnyttjade rastplatser finns inom reservatet, vid norra delen av Övre Marvikens västra strand. På edet mellan sjöarna finns också några av mellersta Södermanlands mest omtyckta badplatsen. På grund av sitt skyddade läge sker isläggningsen på Marvikarna ofta tidigt på hösten varför sjöarna utnyttjas för långfärds-kridsko.

ÄRENDETS BEREDNING

Marvikendalen är ett område som är klassat som riksintresse både för den vetenskapliga naturvården och för friluftslivet. Med hänsyn till geologiska, biologiska samt landskapsbilda- och friluftslivs-, synpunkter hyser området speciella värden.

För en del av fastigheten Krampan 1:1 fastställdes redan 1956 en byggnadsplan för fritidsbebyggelse och industri. Planen innefattade bl a tre områden för industriutbyggnad och 27 tomter för bostadshus på åskullarna utmed Marvikarna.

Med hänsyn till områdets värdefulla naturmiljö- och landskapsestetiska värden utfärdade länsstyrelsen 1966 med stöd av 19 § naturvårdslagen i dess dåvarande lydelse ett förordnande till skydd för landskapsbilden vid Marvikensjöarna och Visnaren. Den fastställda byggnadsplanen kunde dock inte omfattas av 19 § förordnandet.

Under 1970-talet fördes vid ett flertal tillfällen förhandlingar med syfte att avstå från att förverkliga genomförandet av byggnadsplanen. Förhandlingarna ledde slutligen till att statens naturvårdsverk 1980 förvärvade Krampan 1:1. Efter det att naturvårdsverket köpt fastigheten upphävdes byggnadsplanen

Bertil Höije
Tel 0155-26 40 61

1981 avsattes fastigheten Krampan 1:1 som interimistiskt naturreservat enligt 11 § naturvårdslagen. Detta förordnande har dock upphört att gälla.

1989 inköptes och tillfogades den ca 22 hektar stora fastigheten Axsjöleden 1:1 med Krampan 1:1.

1991 köpte naturvårdsverket också Klövberget och den närmast intilliggande skogsmarken samt delar av Mellan-Marviken som är beläget omedelbart norr om den tidigare förvärvade fastigheten.

Under 1980-talet har dessutom avsevärda statliga medel investerats för att bevara områdets naturvärden såväl som för upprustningar.

OMRÅDETS BETYDELSE SAMT BEHOV AV SKYDD OCH VÅRD

Marvikendalen har stora landskapsestetiska värden genom sina höga och branta bergssidor.

Från geologisk synpunkt är området instruktivt och intressant eftersom det är bra exempel på sprickdalar, äldre och yngre rasbranter, strandbildningar, olika typer av isälvsavlagringar samt olika erosionsformer.

Från botaniska och allmänekologiska synpunkter är området betydelsefullt på grund av sin mosaikartade karaktär med ett stort antal biotoper med stor ekologisk spännvidd från våtmarker till torrbackar, med bl a rasbranter och hållmarkstallskogar.

Zoologiskt är området betydelsefullt på grund av sjöarnas intressanta bottenfauna och det stora antalet fiskarter med bl a den sällsynta arten nissöga.

Ur ornitologisk synpunkt är området intressant genom att fågelfaunan hyser ett antal hänsynskrävande och mindre vanliga arter. Detta understryks också av att länsstyrelsen den 4 december 1991 beslutade att avsätta ett område inom reservatet som fågelskyddsområde enligt 14 § naturvårdslagen.

Reservatsområdet har också en intressant kulturhistoria eftersom det ligger vid en forntida rodd- och segelled mellan Östersjön och Mälaren,

Bertil Höije
Tel 0155-26 40 61

centralt beläget i Åkers bergslag. Inom reservatet finns lämningar från Kramrans 1600-talsbruk samt de förvägar som under senare århundraden utnyttjades för att transportera malm, kol m m till Åkers Styckebruk.

Från friluftslivssynpunkt är området betydelsefullt bl a på grund av den omtyckta badplatsen samt rast- och övernattningsplatsen för kanotister. Sörmlandsleden går också genom reservatet på en kortare sträcka mellan Pörtviken och Kvarnkärret nordväst om Klövberget-Falkberget.

Flera av områdets naturvärden har tidvis varit hotade av exploateringar och störningar i form av bebyggelse, täkter, kalavverkningar och slitage.

Området bör av skäl som ovan nämnts avsättas som naturreservat enligt 7 § naturvårdslagen.

Länsstyrelsens beslut

Det beskrivna området som avgränsas av innerkanten av den kraftiga punktstreckade linje som markerats på beslutskartan bör av skäl som ovan anförts särskilt skyddas och vårdas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet och betydelse för allmänhetens friluftsliv. Länsstyrelsen förklarar därför med stöd av 7 § naturvårdslagen området som naturreservat.

Ändamålet med reservatet

Ändamålet med reservatet skall vara att för framtiden skydda och bevara området, för dess stora naturvärden, värdefulla biotoper för växter och djur, dess intressanta geologi, rika kulturhistoria och stora landskapsestetiska värden samt dess betydelse för friluftslivet.

Ändamålet skall tryggas genom att

- skydda landskapsbilden mot störande ingrepp och anläggningar
- åkrar, betesmarker och kulturskogsområden så långt möjligt hålls i god hävd
- vårda biotoper för växter och djur

Bertil Höije
Tel 0155-26 40 61

- skydda häckningsplatser för hotade och störningskänsliga fågelarter
- lämna skogsområden och hållmarksskogar för fri utveckling
- skydda känsliga biotoper och slitagekänsliga isälvsavlagringar genom att kanalisera det rörliga friluftslivet.

Reservatsföreskrifter

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen och 9 § naturvårdsförordningen att nedan angivna föreskrifter samt vård och förvaltningsbestämmelser skall gälla för området.

- A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen angående inskränkningar i markägares och annan sakägare rätt att förfoga över fastighet inom reservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall gälla förbud att:

- 1 bedriva täkt, gruvbrytning, utfyllning, muddring, schaktning, sprängning eller annan verksamhet som kan förändra områdets topografi,
- 2 skada eller förstöra berghällar, t ex genom eldning, bergborrning, målning, inhuggning av inskription eller liknande åtgärder,
- 3 uppföra ny byggnad,
- 4 inom zon I företa skogliga skötselåtgärder såsom avverkning, röjning, plantering eller bortföra vindfällen och död ved,
- 5 inom zon II företa skogliga skötselåtgärder utöver vad som framgår av skötselplanen,
- 6 anordna upplag, annat än tillfälligt i samband med områdets skötsel,

Bertil Höije
Tel 0155-26 40 61

- 7 använda handelsgödsel annat än på åkermark och på kultiverad betesmark,
- 8 använda kemiska bekämpningsmedel,
- 9 ta mark i anspråk för bete eller åker utöver vad som framgår av skötselplanen,
- 10 bedriva jakt efter det att nu gällande jakträttsarrende gått ut den 1 juli 1993. (Denna bestämmelse gäller dock ej skyddsjakt. Om förutsättningar finns kan möjligen klövviltjakt komma att tillåtas i den norra delen av reservatet fram t o m 1995).
- 11 framföra motordrivet fordon i terräng annat än för jordbrukets och skogsskötselns behov
- 12 anlägga väg,
- 13 anlägga brygga eller upplåta plats för båthamn, tältplats eller plats för husvagnsuppställning, utöver vad som framgår av skötselplanen
- 14 inplantera för området främmande djur- eller växtarter,

Vidare är det förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd

- 15 dra fram mark- eller luftledning,
- 16 uppföra stängsel annat än för jordbrukets behov,
- 17 upplåta området för tävlingar (orientering el dyl).

B Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet.

- 1 utmärkning av och information om reservatet,

Bertil Höije
Tel 0155-26 40 61

- 2 utförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens friluftsliv enligt karta och skötselplan tillhörande ärendet,
- 3 skötsel av betesmarker innefattande uppsättning och underhåll av stängsel, betesdrift och liknande enligt skötselplanen.

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

- 1 bortföra eller skada naturföremål eller ytbildning,
- 2 på för omgivningen (djur och människor) störande sätt använda instrument, radio, bandspelare e dyl,
- 3 göra upp eld, annat än på särskilt anvisad plats,
- 4 skada eller borttaga torra träd, vindfällen, stubbar, nedfallna grenar eller annan död ved,
- 5 skada eller borttaga levande träd, buskar, lavar, mossor eller andra växter,
- 6 störa eller skada djurlivet,
- 7 medföra husdjur som ej åt kopplat eller förvarat i bur,
- 8 förtöja farkost mer än två dygn i följd inom reservatet,
- 9 tälta, ställa upp husvagn eller på annat sätt övernatta inom reservatet. Undantag gäller för särskilt anvisad och markerad plats och då under högst två dygn i följd,
- 10 rida på annat än därför upplåten väg,
- 11 framföra motordrivet fordon annat än på genomfartsvägen förbi Krampan samt på vägen in till särskilt anvisad och markerad parkeringsplats,

Bertil Höije
Tel 0155-26 40 61

- 12 åka motorbåt, vattenskoter eller annat motordrivet vattensportredskap,
- 13 landa med luftfarkost,

Det är vidare förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd

- 14 bedriva lägerverksamhet,
- 15 företa vetenskaplig eller annan undersökning som innefattar insamling av mineral, växter eller insekter eller djur av något slag,
- 16 idka försäljningsverksamhet eller annan verksamhet i kommersiellt syfte.

D. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen om naturvårdsförvaltningen av reservatet

Länsstyrelsen fastställer de föreskrifter om naturvårdsförvaltningen m m som framgår av skötselplanen.

- 1 Undantag från skogsvårdslagstiftningen
Inom reservatet skall skogsvårdslagets och skogsvårdsförordningens föreskrifter inte gälla.
- 2 Utmärkning
Reservatet skall utmärkas i enlighet med svensk standard (SIS 03 15 22) och naturvårdsverkets anvisningar.
- 3 Naturvårdsförvaltare
Reservatet skall förvaltas av skogsvårdsstyrelsen.
- 4 Samråd
Vid förvaltningen skall samråd ske med länsstyrelsen och statens naturvårdsverk.

BESLUT
1992-06-18

11(11)
231-6612-91
0461-02-061

Bertil Höije
Tel 0155-26 40 61

- 5 Renhållning
Gnesta kommun svarar för tömning av soptunnor och toaletter.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen.

Anders Bengtsson
Anders Bengtsson

Bertil Höije
Bertil Höije

,